

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

© 2017 ЛУК'ЯНОВ В. І.

УДК 332.142.4

Лук'янов В. І.

Аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку житлово-комунального господарства регіонів України

У роботі проведено аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку житлово-комунального господарства регіонів України. Зазначено, що ЖКГ – це важлива соціальна галузь, яка забезпечує населення, підприємства та організації необхідними житлово-комунальними послугами, суттєво впливає на розвиток економіки країни та її регіонів. Проведений аналіз довів, що підприємства ЖКГ залишаються стабільно збитковими як в цілому по Україні, так і по її регіонах. Акцентовано увагу на тому, що основними джерелами фінансування ЖКГ є кошти державного і місцевих бюджетів, фізичних і юридичних осіб за сплату житлово-комунальних послуг, інвестиції і кредити, кошти, що виділяються по лінії міжнародних фінансових організацій, які в умовах дефіциту бюджетних коштів вносять значний вклад у фінансування галузі. Підводячи підсумки PEST-аналізу та SWOT-аналізу розвитку ЖКГ регіонів України автором зроблено висновок, що є достатньо негативних причин, які обумовлюють слабкі аспекти функціонування ЖКГ. Визначено економічні стимули залучення потенційних інвесторів у програми розвитку ЖКГ регіонів, які засновано на законодавчому закріпленні основних умов ефективного функціонування ринку житлово-комунальних послуг.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, регіон, тенденції розвитку, аналіз, комунальні підприємства.

Табл.: 5. **Бібл.:** 8.

Лук'янов Віктор Іванович – директор, Житлово-комунальний коледж Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова (вул. Шевченка, 233а, Харків, 61033, Україна)

E-mail: jkt45@ukr.net

УДК 332.142.4

UDC 332.142.4

Лукьянов В. И. Анализ современного состояния и тенденций развития жилищно-коммунального хозяйства регионов Украины

В работе проведен анализ современного состояния и тенденций развития жилищно-коммунального хозяйства регионов Украины. Отмечено, что ЖКХ – это важная социальная отрасль, обеспечивающая население, предприятия и организации необходимыми жилищно-коммунальными услугами, существенно влияющая на развитие экономики страны и ее регионов. Проведенный анализ показал, что предприятия ЖКХ остаются стабильно убыточными как в целом по Украине, так и по ее регионам. Акцентировано внимание, что основными источниками финансирования ЖКХ являются средства государственного и местных бюджетов, физических и юридических лиц за оплату жилищно-коммунальных услуг, инвестиции и кредиты, выделяемые по линии международных финансовых организаций, которые в условиях дефицита бюджетных средств вносят значительный вклад в финансирование отрасли. Подводя итоги PEST-анализа и SWOT-анализа развития ЖКХ регионов Украины, автором сделан вывод, что существует достаточно негативных причин, обуславливающих слабые аспекты функционирования ЖКХ. Определены экономические стимулы привлечения потенциальных инвесторов в программы развития ЖКХ регионов, которые основаны на законодательном закреплении основных условий эффективного функционирования рынка жилищно-коммунальных услуг.

Ключевые слова: жилищно-коммунальное хозяйство, регион, тенденции развития, анализ, коммунальные предприятия.

Табл.: 5. **Библ.:** 8.

Лукьянов Виктор Иванович – директор, Жилищно-коммунальный колледж Харьковского национального университета городского хозяйства имени А. Н. Бекетова (ул. Шевченко, 233а, Харьков, 61033, Украина)

E-mail: jkt45@ukr.net

Lukyanov V. I. The Analysis of the Current State and Trends in the Development of the Housing and Utilities Infrastructure in Regions of Ukraine

An analysis of the current state and trends in the development of the housing and utilities infrastructure in regions of Ukraine is conducted. It is noted that the housing and utilities infrastructure is an important social sector that provides the population, enterprises, and organizations with the necessary housing and public utility services, which significantly influences the development of the economy of the country and its regions. The analysis showed that public utility enterprises remain stably unprofitable both in Ukraine in whole and in its regions. The attention is focused on the fact that the main sources for financing the housing and utilities infrastructure are the state and local budgets, payments of individuals and legal entities for housing and public utility services, investments and loans provided by international financial organizations that make a significant contribution to the financing of the sector under conditions of budget deficit. Summarizing the results of the PEST analysis and SWOT analysis of the development of the housing and utilities infrastructure in regions of Ukraine, the author concludes that there are a significant number of negative reasons for the weak aspects of the functioning of the housing and utilities infrastructure. There identified economic incentives for attracting potential investors to the programs for the development of the housing and public utility sector in the regions, which are based on the legislative consolidation of the basic conditions for effective functioning of the market for housing and public utility services.

Keywords: housing and utilities infrastructure, region, development trends, analysis, public utility enterprise.

Tbl.: 5. **Bibl.:** 8.

Lukyanov Victor I. – Director, Housing and Communal College of O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv (233a Shevchenko Str., Kharkiv, 61033, Ukraine)

E-mail: jkt45@ukr.net

Вступ. Житлово-комунальне господарство (ЖКГ) – це важлива соціальна галузь, яка забезпечує населення, підприємства та організації необхідними житлово-комунальними послугами, суттєво впливає на розвиток економіки країни та її регіонів. Сьогодні, на жаль, рівень розвитку ЖКГ не повністю задовольняє потреби населення та підприємств. Проблеми, які сьогодні існують у ЖКГ, стосуються кожного мешканця України. Неможливість їх вирішення, яка обумовлена недосконалістю в управлінні комунальними підприємствами, зношеністю наявного житлового фонду, недостатнім рівнем побудови і введення в експлуатацію нового житла та низькою якістю надання житлово-комунальних послуг, істотно впливає на рівень якості життя населення країни та її регіонів.

Постановка проблеми. Впровадження ринкових механізмів у житлово-комунальне господарство неможливе без радикального перетворення всіх елементів системи управління: стратегії розвитку житлово-комунального господарства, організаційно-управлінської структури і важелів системи управління. Перспективи розвитку ЖКГ регіонів країни потребують детального дослідження основних показників діяльності галузі на основі застосування сучасних методів аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам функціонування та розвитку житлово-комунального присвячували свої праці З. Герасимчук [1], І. Драган [2], Мельниченко [3], Л. Немець [4], К. Павлюк [5] та ін.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану тенденцій розвитку житлово-комунального господарства регіонів України.

Виклад основних матеріалів дослідження. Система житлово-комунального господарства — це забезпечення реалізації державної політики у сфері надання населенню та підприємствам послуг із постачання води, газу, електроенергії, теплозабезпечення, якісного обслуговування житлового фонду. Тобто ЖКГ можна розглядати як соціально-економічний комплекс специфічних господарських структур та об'єктів, що діють з метою утримання (збереження і розвитку) житлового фонду та комунального обслуговування як користувачів цього житлового фонду, так і різних установ, підприємств та організацій.

До сучасного житлово-комунального господарства регіону входять підсистеми, які представлені:

- житловим фондом;
- видами економічної діяльності з надання комунальних послуг населенню та суб'єктам господарювання (електро-, тепло-, газо-, водопостачання і водовідведення, обслуговування ліфтового господарства і систем внутрішньобудинкових комунікацій), інженерні мережі й об'єкти внутрішньодворового, внутрішньоквартального, поселенського й міжселенного значення (теплоенергоцентралі, котельні, насосні станції першого підйому води та каналізаційні, споруди оборотного водопостачання, станції аерації і біологічної очистки стоків тощо);
- підприємствами та організаціями, задіяними в благоустрої та утриманні в прийнятному експлуатаційному стані житлового фонду, нежитлових будівель і споруд (цивільної та промислової забудови), їх прибудинкових територій, населених пунктів і систем розселення в цілому (у сферах прибирання сміття, збору, вивезення, складування та утилізації відходів, зовнішнього освітлення й озеленення, надання низки послуг з обслуговування внутрішньопоселенської дорожньої інфраструктури, а також ритуальних послуг) [6].

Статистичний аналіз системи показників ЖКГ України дав змогу констатувати низку негативних факторів, що впливають на фінансовий стан ЖКГ (табл. 1).

Проведений аналіз довів, що підприємства ЖКГ залишаються стабільно збитковими як в цілому по Україні, так і по її регіонах. Особливо ця ситуація погіршилася у 2013–2015 рр. порівняно з 2010–2012 рр., де намічалася тенденція до зменшення збитків і нарощування прибутків комунальними підприємствами.

Процес реформування житлово-комунального господарства пережили всі розвинуті країни світу. Уряди цих держав проводили політику, яка мала забезпечити державну підтримку комунальним підприємствам і допомогти знайти додаткові джерела фінансування.

Таблиця 1

Показники фінансового стану підприємств ЖКГ у 2009–2015 рр.

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Прибутки підприємств ЖКГ, млн грн	175,5	703,3	676,7	268,3	182,3	230,7
Збитки підприємств ЖКГ, млн грн	3146,0	2559,1	2313,8	5023,0	3010,0	4200
Співвідношення прибуток/збиток	1:17,9	1:3,6	1:3,4	1:18,7	1:16,5	1:18,2
Дебіторська заборгованість за послуги ЖКГ, млн грн	11836,5	13543,3	13208,0	13623,1	13877,2	15000
Кредиторська заборгованість ЖКГ, млн грн	16240,7	19855,9	17019,0	24220,9	26542,3	24300
Заборгованість населення за послуги ЖКГ, млн грн	11354,9	11718,5	12680,4	12463,0	14707,9	10980
Сплачено населенням за ЖКГ, млн грн	30065,1	35804,7	36962,3	38424,6	36379,1	48600

Джерело: сформовано автором на основі [7]

Основними джерелами фінансування ЖКГ є кошти державного та місцевих бюджетів, фізичних і юридичних осіб за сплату житлово-комунальних послуг, інвестиції

і кредити, кошти, що виділяються по лінії міжнародних фінансових організацій, які в умовах дефіциту бюджетних коштів вносять значний вклад у фінансування галузі (табл. 2).

Таблиця 2

Фінансування проектів реформування ЖКГ України по лінії міжнародних фінансових організацій

Міжнародна фінансова організація	Назва проекту	Фінансові умови
Міжнародний банк реконструкції та розвитку	«Підвищення енергоефективності в секторі централізованого теплопостачання України»	Бюджет проекту становить 315,5 млн дол. США, з них 265,5 млн – гроші світового банку, 50 млн – кошти Фонду чистих технологій
Європейський інвестиційний банк (ЄІБ)	«Програма розвитку муніципальної інфраструктури України»	Загальна вартість інвестиційного проекту становить 800 млн євро, з них 400 млн – позики ЄІБ, ще 400 млн будуть отримані з інвестиційних грантів та паралельного фінансування з боку інших міжнародних фінансових організацій
	«Надзвичайна кредитна програма для відновлення України»	Передбачено залучення кредитних ресурсів у розмірі 200 млн євро в рамках Фінансової угоди України з ЄІБ від 20.04.2015 р. для подолання негативних наслідків воєнних дій на сході України, зокрема у сфері ЖКГ
Північна екологічна фінансова корпорація (НЕФКО)	«Енергозбереження»	Підписано кредитні договори між НЕФКО та 10 муніципалітетами України для підвищення енергоефективності (утеплення будинків, реконструкції систем вентиляції, установки енергозберігаючих ламп). Фінансування становить до 90 % інвестиційних витрат проекту
	Енергоефективні демопроекти в секторі теплопостачання України	Фінансова та технічна допомога для реалізації 20 проектів модернізації теплопостачання в різних містах України
	«Чисте виробництво»	Проект діє нині, фінансування НЕФКО надається малим і середнім підприємствам у розмірі 90 % їх загальної вартості для реалізації програм енергозбереження та енергоефективності
	«Інвестиційний фонд»	НЕФКО фінансує близько 30 % вартості проекту, що позитивно впливає на зовнішнє середовище, у тому числі програми з очистки стічних вод, поводження з побутовими відходами, реконструкцію систем теплопостачання, підвищення енергоефективності
Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР)	USELF – Програма фінансування альтернативної енергетики в Україні	Програма діє як кредитна лінія до 140 млн євро з однойменною метою. Передбачає надання кредитів суб'єктам від 1,5 млн євро, безоплатну технічну допомогу
	UKEEP – Програма підвищення енергоефективності в Україні	Кредитна лінія ЄБРР для модернізації виробництва в напрямі підвищення енергоефективності, оптимізації енергоспоживання виробничих будівель. Максимальна сума кредиту господарюючим суб'єктам – до 10 млн дол. США
	Кредитування приватних компаній	Проекти епізодично реалізуються ЄБРР через «Укрексімбанк» для підвищення енергоефективності
Німецький державний банк розвитку (KfW)	«Незв'язаний фінансовий кредит на відновлення східної частини України»	Передбачає надання KfW-позики в розмірі 500 млн євро, з яких 300 млн – для фінансування проектів із відновлення та модернізації об'єктів інфраструктури, зокрема у сфері енергетики, теплопостачання, підвищення енергоефективності, водопостачання, водовідведення
	«Програма німецько-українського фонду»	Спрямована на підвищення енергоефективності та реалізацію програм енергозбереження з початковим обсягом ресурсів 2 млн євро
Міжнародна фінансова корпорація (IFC)	Програми кредитування в національній валюті	Реалізується у сфері підвищення енергоефективності та створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ)

Джерело: [8]

Як можна бачити з проведеного аналізу вже наявних проектів реформування ЖКГ України по лінії міжнародних фінансових організацій, то для сприяння реалізації енерго-ефективних проектів важливо докласти зусилля в різних напрямках, зокрема:

- впроваджувати вже існуючі практики та досвід упроваджених проектів щодо можливих механізмів залучення зарубіжних фінансових ресурсів;
- сформувати механізми стимулювання регіональних органів влади та органів місцевого самоврядування щодо досягнення на регіональному рівні оптимальних показників енергозбереження для залучення інвесторів у регіональні програми з енергоефективності;
- створення на регіональному рівні сприятливих умов для підприємств промислового комплексу та комунальних підприємств у галузі фінансування програм з енергоефективності й енергозбереження;
- проведення системної інформаційно-роз'яснювальної роботи з населенням, прийняття рішень, зрозумілих різним споживачам щодо енергозбе-

реження та його впливу на бюджет кожної родини.

Як вже було вказано раніше, статистичні показники останніх років свідчать про те, що житлово-комунальні підприємства залишаються стабільно збитковими як в цілому по Україні, так і по її регіонах. Враховуючи ці обставини та необхідність дослідження тенденцій розвитку ЖКГ, на думку автора, доцільним є визначення факторів зовнішнього середовища, які впливають на розвиток галузі. Проаналізувати стан зовнішнього середовища сфери ЖКГ можливо за допомогою PEST-аналізу, який зосереджує свою увагу на вивченні політичних, економічних, соціальних, технологічних факторів зовнішнього оточення галузі ЖКГ (табл. 3).

Таким чином, результати PEST-аналізу дали можливість оцінити зовнішню ситуацію, що виникає у сфері виробництва, комерційної, політичної та соціальної діяльності. Низький рівень розвитку економіки країни у поєднанні з відсутністю провідних технологій, соціальною незахищеністю трудового потенціалу країни та зосередженістю політичної влади на власних протиріччях створює несприятливий зовнішній клімат для розвитку та реформування ЖКГ.

Таблиця 3

PEST-аналіз розвитку ЖКГ регіонів України

Політичні фактори (P)	Економічні фактори (E)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ недосконалість нормативно-правової бази, що регулює діяльність ЖКГ; ▪ відсутність належної реалізації розробленої програми реформування галузі; ▪ відсутність єдиного постійного органу влади, спроможного реалізувати напрями реформування галузі; ▪ недостатність фінансування з боку держави; ▪ відсутність підтримки органів регіональної влади щодо розвитку комунальних підприємств 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ нестійка економічна ситуація в країні; ▪ рівень інфляції, який постійно зростає; ▪ несприятливий інвестиційний клімат у галузі; ▪ неможливість упровадження зарубіжних тенденцій функціонування галузі; ▪ специфічний характер надання деяких послуг (сезонність); ▪ відсутність дієвого механізму встановлення тарифів на послуги галузі; ▪ середній рівень платоспроможності попиту на надані послуги підприємствами галузі
Соціокультурні фактори (S)	Технологічні фактори (T)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ загальна тенденція зниження рівня освіченості населення; ▪ недостатність кваліфікованих кадрів робітничих спеціальностей та управлінських кадрів; ▪ негативна демографічна ситуація у країні: зростання кількості населення пенсійного та передпенсійного віку, підвищення рівня смертності і захворюваності; ▪ сучасні зміни законодавства у соціальній сфері (пенсійна реформа тощо); ▪ недосконала репутація підприємств галузі; ▪ рівень задоволеності споживачів послуг і відношення до їх оплати; ▪ постійна критика підприємств галузі ЗМІ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ недостатність фінансування наукових досліджень у галузі ЖКГ; ▪ недосконалість і застарілість технологій підприємств; ▪ відсутність упровадження інноваційних технологій та нових високотехнологічних комунікацій; ▪ низькі виробничі потужності галузі відсутність законодавчої бази для підтримки впровадження та адаптації інноваційних технологій; ▪ відсутність патентної роботи, ліцензування

З метою узагальнення тенденцій розвитку та недоліків реформування ЖКГ регіонів країни визначимо найбільш суттєві можливості та загрози зовнішнього середовища, а також сильні та слабкі риси ЖКГ за допомогою SWOT-аналізу (табл. 4).

Підводячи підсумки PEST-аналізу та SWOT-аналізу розвитку ЖКГ регіонів України, автором зроблено висновок, що є достатньо негативних причин, які обумовлюють слабкі аспекти функціонування ЖКГ. Система функціонування житлово-комунального комплексу залишається

неефективною, оскільки забезпечити здійснення модернізації ЖКГ і припинити зростання негативних тенденцій у галузі не вдалося. Кількість аварій і порушень у роботі комунальних об'єктів зросла за останні десять років у п'ять разів.

Ще одна з причин неефективності функціонування ЖКГ – макроекономічні диспропорції в економіці України, недооцінка фактора праці. Це проявляється у невідповідності між темпами зростання цін на ресурси і на послуги ЖКГ і рівнем доходів населення.

Таблиця 4

SWOT-аналіз розвитку ЖКГ регіонів України

Сильні сторони (S)	Можливості (O)
<ul style="list-style-type: none"> • стійкий високий попит на послуги, обумовлений їх приналежністю до товарів першої необхідності; • великий об'єм технічних і технологічних інновацій, наукових розробок, застосування яких можливо в ЖКГ; • фінансова, методична допомога держави в реалізації інвестиційних проектів 	<ul style="list-style-type: none"> • навчання персоналу; • вдосконалення системи управління. • вдосконалення фінансування і ціноутворення; • проведення заходів щодо ресурсозбереження; • реалізація програми оновлення основних фондів; • розвиток конкуренції в багатьох підгалузях
Слабкі сторони (W)	Загрози (T)
<ul style="list-style-type: none"> • високий знос і низька ефективність основних фондів ЖКГ; • недофінансування ЖКГ за існуючими тарифами. • низька якість послуг, що надаються; • повільне зростання реальних доходів населення 	<ul style="list-style-type: none"> • повільне зростання або падіння доходів населення; • наростаючий знос основних фондів; • збільшення кількості аварій на об'єктах інфраструктури, обумовлених високим зносом основних фондів; • саботаж населенням перетворень, що проводяться

Але є і позитивні моменти. Так, наприклад, потенціалом формування альтернативних форм управління житловим фондом і ефективних форм власності в ЖКГ є створення різних форм об'єднань власників, зокрема, об'єднань мешканців у товариства власників житла (ТВЖ), які зможуть контролювати і витрати грошових коштів, і весь процес комунального обслуговування, вибирати структуру, яка надасть їм найбільш вигідні умови комунального обслуговування населення.

Що стосується тенденцій розвитку ЖКГ на регіональному рівні, то, перш за все, регіональним органам влади треба включитися у роботу за такими напрямками:

1. Формування ефективних взаємозв'язків у сфері ЖКГ між суб'єктами й об'єктами на рівні регіону, а також сприяння розумінню сутності економічних відносин учасників у сфері ЖКГ крізь призму взаємодії і реалізації економічних потреб і інтересів людини;
2. Дотримання принципів і специфіки регіонального управління ЖКГ, які базуються на кількісних і якісних показниках;
3. Визначення особливостей регіонального управління ЖКГ, які формуються під впливом факторів як ендогенного, так і екзогенного характеру;
4. Визначення методів регіонального управління ЖКГ;

5. Підвищення інвестиційної привабливості ЖКГ регіону.

Підвищення інвестиційної привабливості ЖКГ регіону передбачає відповідну зацікавленість потенційних інвесторів, а саме отримання прибутку від розміщення капіталу. Але сучасний фінансовий стан комунальних підприємств не вирішує цього питання, тому що підприємства мають дуже низьку норму рентабельності та неспроможні бути привабливими для потенційних інвесторів. Отже, основним завданням органів регіональної влади як головного гаранта по кредитах комунальних підприємств, має бути створення відповідних умов для реалізації таких заходів (табл. 5).

Таким чином, удосконалення управління фінансовим забезпеченням розвитку ЖКГ на регіональному рівні передбачає законодавче закріплення основних умов ефективного функціонування ринку житлово-комунальних послуг.

Висновок. Статистичний аналіз системи показників ЖКГ України дав змогу констатувати низку негативних факторів, що впливають на фінансовий стан галузі. Зазначено, що основними джерелами фінансування ЖКГ є кошти державного та місцевих бюджетів, фізичних і юридичних осіб за сплату житлово-комунальних послуг, інвестиції і кредити, кошти, що виділяються по лінії міжнародних фінансових організацій, які в умовах дефіциту бюджетних коштів вносять значний вклад у фінансування галузі та

Таблиця 5

Економічні стимули залучення потенційних інвесторів у програми розвитку ЖКГ регіонів

Заходи	Умови реалізації
Гарантії	Доручення та зобов'язання органів регіональної влади та місцевого самоврядування про цільове використання коштів і захист від інвестиційних ризиків.
Тендери	Надання пільгових умов при визначенні переможця процедур закупівлі товарів, робіт і послуг за рахунок коштів місцевого бюджету шляхом застосування процентної межі до ціни його тендерної пропозиції у порівнянні з найбільш вигідною серед поданих
Податкові пільги	Інструменти податкового регулювання визначені в межах повноважень міської ради як винятки із загальної схеми обчислення конкретного виду податку (повне або часткове звільнення від податку)
Право отримання ліцензії на будівництво об'єкта в межах території міста	Будівництво й експлуатація об'єкта відбувається за рахунок приватного інвестора, який є його власністю. Право на будівництво об'єкта і видання ліцензії на його діяльність міська рада обговорює у згоді фінансування програм розвитку підприємств комунального господарства

приділяють значну увагу проектам, пов'язаним із енерго-ефективністю та енергозбереженням. Визначено економічні стимули залучення потенційних інвесторів у програми розвитку ЖКГ регіонів, які засновано на законодавчому закріпленні основних умов ефективного функціонування ринку житлово-комунальних послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герасимчук З. В., Витрищук К. О. Організаційно-економічний механізм функціонування житлово-комунального господарства // Економічний форум. 2011. № 4. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ekfor/2011_4/35.pdf
2. Драган І. О. Державне управління розвитком житлово-комунального господарства й принципи його реформування. *Економіка та держава*. 2009. № 4. С. 87–90.
3. Мельниченко О. А., Ващенко В. О. Сучасні концепції подальшого реформування житлово-комунального господарства України. *Теорія та практика державного управління*. 2013. Вип. 1. С. 10–16.
4. Немець Л. М., Сегіда К. Ю., Забірченко О. А., Ключко Л. В. Комунально-житлове господарство як складова соціальної інфраструктури (на прикладі сільської місцевості Донецької області). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер.: Геологія – Географія – Екологія*. 2013. № 1049, Вип. 38. С. 142–148.
5. Павлюк К. В., Степанова О. В. Розвиток державно-приватного партнерства у сфері житлово-комунального господарства в Україні. *Економіка промисловості*. 2010. № 1. С. 172–182.
6. Беззубко Л. В., Шамонова А. Н., Ефимочкина С. А., Беззубко Б. І. Реформирование жилищно-коммунального хозяйства: опыт и перспективы деятельности: монография. Донецк: Норд-компьютер, 2008. 200 с.
7. Державна служба статистики України: офіц. сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Парубець О. М., Сугоняко Д. О., Краснянська Ю. В. Напрями вдосконалення механізму фінансування житлово-комунального господарства України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 3 (08). С. 302–306.

REFERENCES

- Bezzubko, L. V. et al. *Reformirovaniye zhillishchno-komunalno-go khozyaystva: opyt i perspektivy deyatel'nosti* [Reforming of housing and communal services: experience and prospects of activity]. Donetsk: Nord-kompiuter, 2008.
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: ofyts. sait. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- Drahan, I. O. "Derzhavne upravlinnia rozvytkom zhytlovo-komunalnoho hospodarstva i pryntsyppy yoho reformuvannia" [Public administration of housing and communal services development and principles of its reformation]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 4 (2009): 87-90.
- Herasyimchuk, Z. V., and Vytryshchuk, K. O. "Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm funktsionuvannia zhytlovo-komunalnoho hospodarstva" [Organizational and economic mechanism of functioning of housing and communal services]. *Ekonomichniy forum*. 2011. http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ekfor/2011_4/35.pdf
- Melnychenko, O. A., and Vashchenko, V. O. "Suchasni kontseptsii podalshoho reformuvannia zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy" [Contemporary Concepts of Further Reforming of Housing and Communal Services of Ukraine]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, no. 1 (2013): 10-16.
- Niemets, L. M. et al. "Komunalno-zhytlove hospodarstvo yak skladova sotsialnoi infrastruktury (na prykladi silskoi mistsevosti Donetskoi oblasti)" [Municipal housing as a component of social infrastructure (on the example of rural areas of the Donetsk region)]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Ser.: Heolohiia - Heohrafiia - Ekolohiia* vol. 38, no. 1049 (2013): 142-148.
- Parubets, O. M., Suhoniako, D. O., and Krasnianska, Yu. V. "Napriamy vdoskonalennia mekhanizmu finansuvannia zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy" [Directions of improvement of financing mechanism of housing and communal services of Ukraine]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, no. 3 (08) (2017): 302-306.
- Pavliuk, K. V., and Stepanova, O. V. "Rozvytok derzhavno-pryvatnoho partnerstva u sferi zhytlovo-komunalnoho hospodarstva v Ukraini" [Development of public-private partnership in the sphere of housing and communal services in Ukraine]. *Ekonomika promyslovosti*, no. 1 (2010): 172-182.